

DİSİPLİN SORUŞTURMALARINA İLİŞKİN İPTAL DAVALARINDA MÜŞTEKİ AÇISINDAN MENFAAT İHLALİ

Doç. Dr. Asuman ÇAPAR *

Öz

İptal davaları, idarenin hukuka uygun davranmasını sağlayarak, hukuk devleti ilkesinin hayata geçmesini sağlayan önemli vasıtalarından birisidir. İptal davalarında ilk inceleme aşamasında aranmakta olan şartlardan birisi davacı bakımından menfaat ihlali şartının gerçekleşmesidir. Bu çalışma ile iptal davalarında subjektif dava ehliyeti olarak aranmakta olan menfaat ihlali şartının, disiplin soruşturması sonucunda açılan davalarda, müşteki bakımından gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemek hedeflenmektedir. Disiplin soruşturması sonucunda verilen bazı kararlar bakımından, müşteki açısından menfaat ihlali şartı gerçekleşmekte iken bazıları bakımından bu şart sağlanamamaktadır. Disiplin soruşturmasına neden olan olay, müştekinin kişilik haklarıyla doğrudan ilgili ise müştekinin dava ehliyetinin varlığı kabul edilebilir. Ayrıca şikayet konusu işlemin kişinin maddi veya manevi haklarının tazminine etki edebilmesi ihtimalinde de menfaat ihlalinin gerçekleştiği söylenebilir. Menfaat ihlalinin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerekir.

* Doç. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye • Assoc. Prof., Sivas Cumhuriyet University, Law Faculty, Department of Administrative, Sivas, Türkiye.

✉ acapar@cumhuriyet.edu.tr • ORCID 0000-0002-7870-0811.

✉ **Atf Şekli** | Cite As: ÇAPAR, Asuman: "Disiplin Soruşturmalarına İlişkin İptal Davalarında Müşteki Açısından Menfaat İhlali" SÜHFD, C.33, S.1, 2025, s. 479-500

✉ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✉ Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

- İptal Davası • Disiplin Soruşturması • Menfaat İhlali • Müşteki • Dava Hakkı

VIOLETION OF INTEREST FROM THE PERSPECTIVE OF THE COMPLAINANT IN ANNULMENT SUITS IN DISCIPLINARY PROCEED-INGS

Abstract

Annulment suits are one of the key mechanisms ensuring compliance with the rule of law by holding administrative actions accountable. One of the prerequisites examined during the initial review phase of annulment suits is the condition of interest violation from the perspective of the plaintiff. The present study aims to determine whether the condition of interest violation, which serves as a criterion for subjective standing in annulment suits, is fulfilled in cases initiated after disciplinary investigations from the complainant's perspective. Even though the condition of interest violation is met from the perspective of the complainant in certain decisions resulting from disciplinary investigations, it is not in others. If the incident that led to the disciplinary investigation is directly related with the complainant's personal rights, it can be argued that the complainant has the capacity to sue. Furthermore, if the contested action is likely to affect the compensation of the complainant's material or moral rights, then it can be argued that an interest violation has occurred. Each case should be examined separately to determine whether the condition of interest violation has been satisfied in the specific circumstances.

Keywords

- Annulment Suit • Disciplinary Investigation • Disciplinary Investigation
- Complainant • Right to Action

GİRİŞ

Disiplin soruşturmalarının kurum düzeninin tesis edilerek, devam ettirilmesi konusunda önemli bir yeri bulunmaktadır. Disiplin soruşturmaları -şart olmamakla birlikte- çoğunlukla müşterinin şikayeti ile başlatılan soruşturmalardır. Disiplin soruşturmaları sonucunda verilen karardan soruşturulan kişi doğrudan etkilenmekle birlikte, özellikle müşterinin olduğu soruşturmalar bakımından onun hak ya da menfaati de etkilenebilmektedir. Nitekim bazı durumlarda verilecek karar yalnızca soruşturulan bakımından değil, müşteri bakımından da önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı disiplin soruşturmalarına dayanan iptal davalarında müştekinin menfaat ihlalinin olup olmadığını, bunun neticesinde disiplin soruşturmaları sonucunda verilen kararlara karşı müştekinin iptal davası açma imkanının bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Bu kapsamda öncelikle iptal davaları bakımından aranan bir şart olan menfaat ihlali kavramı ve özellikleri genel esaslarıyla incelenecek, devamında disiplin soruşturmalarında müştekinin konumu ve dava ehliyeti bakımından inceleme yapılacaktır.

I. İPTAL DAVALARINDA ARANAN BİR şART OLARAK MENFAAT İHLALİ

A. Kavram Olarak Menfaat İhlali

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun¹ (İYUK) 14/3. maddesi gereğince ilk inceleme safhasında ele alınan hususlardan birisini ehliyet konusu oluşturmaktadır. İptal davası açılabilmesi için aranan ehliyet iki şekilde ortaya çıkmakta olup bunlar objektif ve subjektif ehliyettir. Objektif ehliyet idare hukukuna mahsus olmayan davaya taraf olabilme ve dava açabilme ehliyetidir. Subjektif ehliyet ile kastedilen ise bir menfaatin ihlal edilmesidir. Bir diğer deyişle menfaat ihlali kavramı iptal davasının idari yargıya özgü subjektif ehliyet şartını ifade eder.²

İYUK'un 2. maddesinde iptal davalarının açılması bakımından menfaat ihlali şartı konulmuştur. Buna göre iptal davaları "*idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan*" davalar olarak tanımlanmıştır. Menfaat ihlali koşulunun gerçekleşmediği durumlarda İYUK'un 15/b maddesi uyarınca dava ilk inceleme aşamasında ehliyet yokluğu nedeniyle reddedilecektir.

İptal davasının amacı hukuka aykırı idari işlemin uygulamadan kaldırılması, işlemin hukuksal geçerliliğine son verilerek geçersiz kılınmasıdır. Burada hukuka aykırı işlemlerin hukuk düzeninde bulunmaması hedeflenir. İptali istenen işlem yapıldığı an itibariyle

¹ RG, 20.01.1982, S. 17580.

² ERDİNÇ, Burcu: "İptal Davasında "Menfaat İhlali" Koşulu ve Menfaat Kavramının Yorumlanması", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 2, 2021, s. 1089; GÜMÜşAY, İpek Nur: "İptal Davasında Kişisel Menfaat Unsuru Açısından Barolar Üzerine Bir Değerlendirme", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2024, s. 179.

ortadan kaldırılarak işlemin tesisinden önceki hukuki durumun geri getirilmesi sağlanır.³

Mevzuatta menfaat kavramının bir tanımı bulunmamaktadır. Bu konuda mahkemelerin takdir yetkisi bulunmaktadır.⁴ Menfaat kavramı davacı ile iptali istenen idari işlem arasındaki bağı, ilgiyi ifade eder.⁵ Doktrinde bu kavram, “bir işlemin yargı yeri önüne götürülebilmesi için onla davacı arasında var olduğu anlaşılan ve yeterli sayıldığı kabul edilen salt bir ilişki”,⁶ “makul, akla yatkın, güncel ve meşru alaka”,⁷ “hukuk düzeninin koruduğu, yakın ve uzak bir ilgi” ya da “en azından minimum bir ilgi”,⁸ “açık ve somut bir bağlantı”, “ciddi biçimde olumsuz etkilenmiş olma”,⁹ ve “hukukça korunan değer”¹⁰ şeklinde de tanımlanmaktadır. Davacı ile işlem arasında bu türden bir bağlantının olmadığı durumlarda subjektif ehliyetten söz edilemez.¹¹

Menfaat ihlali kavramı iptal davasına özgü bir ehliyet koşuludur.¹² Menfaat ihlalinin gerçekleşmesi şartı hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesinde, en önemli araçlarından birisi olan iptal davasının subjektif ehliyet şartını ifade etmektedir.¹³ Davacı ile iptali istenen idari

³ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (DİDDK), E. 2020/2670, K. 2021/1346, 28.06.2021, Legalbank İçtihat Bankası, 10.12.2024.

⁴ **AKYILMAZ**, Bahtiyar/ **SEZGİNER**, Murat/ **KAYA**, Cemil: Türk İdari Yargılama Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2024, s. 286.

⁵ **KALABALIK**, Halil: İdari Yargılama Usulü Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2022, s. 177; **DEMİRKOL**, Selami: “İdari Yargılama Usulü’nde Ehliyet Olgusu”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C. 15, S. 1, 2012, s. 11.

⁶ **ÖZAY**, İl Han: Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma, İstanbul 2010, s. 152.

⁷ **YILDIRIM**, Turan vd.: İdare Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2018, s. 690.

⁸ **ALTUNDİŞ**, Mehmet: “İdari Yargıda Dava Açma Ehliyeti”, TBB Dergisi, S. 69, 2007, s. 354.

⁹ **ULUSOY**, Ali D.: İdari Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2020, s. 113.

¹⁰ **ATAY**, Ender Ethem: İdari Yargılama Hukuku, Ankara 2021, s. 238.

¹¹ **BOZ**, Selman Sacit: “İçtihat Temelinde Çevre Davalarında Menfaat İhlali”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2023, s. 891.

¹² Danıştayın iptal davasında menfaat ihlali koşulu hakkındaki emsal kararları için bkz. D. 8. Da., E. 1999/2477, K. 1999/7077, 07.12.1999; DİDDK., E. 1989/430, K. 1990/18, 02.02.1990; D. 4. Da., E. 1998/4054, K. 1998/3514, 8.10.1998; D. 6. Da., E. 1989/2264, K. 1991/1101, 13.05.1991; D. 8. Da., E. 1999/2477, K. 1999/7077, 07.12.1999; D. 6. Da., E. 2008/7042, K. 2010/9636, 20.10.2010; D. 6. Da., E. 1998/4164, K. 1999/4196, 23.09.1999; D. 8. Da., E. 2011/8483, K. 2012/496, 13.02.2012, Lexpera İçtihat Bankası, 12.12.2024.

¹³ **ERDİNÇ**, s. 1079.

işlem arasında kurulabilecek bir ilgi veya ilişki, menfaat ihlali şartının gerçekleşmesi için yeterlidir. Bundan dolayı yargısal kararlarda menfaat ihlali şartı, davacının idari işlemle kişisel, meşru ve güncel bir menfaat ilgisinin kurulması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir.¹⁴

Bu kapsamda iptal davası açabilmek için kişi ya da toplulukların idari işlemle dolaylı ya da doğrudan, maddi ya da manevi, yakın ya da uzak bir ilişkisinin bulunması yeterli görülmelidir. Bu ilişki menfaat kelimesi ile ifade edilen, fakat “çıkar” anlamına gelmeyen “ilgi” terimiyle karşılanmaktadır.¹⁵

Çağlayan’a göre kanunda menfaat ihlali olarak aranan bu şart dava konusu işlemle davacı arasındaki “ilgi” şeklinde anlaşılmalı, ehliyet kavramı içinde ele alınmamalıdır. Buradaki menfaat, iptal davasına konu edinen işlemle davacı arasındaki ciddi ve makul alakadır. Dava konusu işlemin kişiyi, doğrudan veya dolaylı olarak “olumsuz yönde etkilemesi” ya da hukuk alanında kalmasının kişi üzerinde bir etki doğuracağı hallerde menfaat ilişkisinin bulunduğu söylenebilir.¹⁶ İptal davaları bakımından gerekli menfaat ihlali şartı Danıştayın yerleşik içtihatlarında da ciddi ve makul alaka olarak değerlendirilmektedir.¹⁷

İptal davalarındaki menfaat ihlali şartı davanın esasına ilişkin olmayan, dışında kalan ve sadece davanın kabulü ile dinlenilmesi için aranan bir usul ve şekil şartıdır. Menfaatin ihlal edilmesi davanın neticesine tesir etmemektedir. Menfaatin ihlal edilmiş ya da edilmemiş olması davanın esas olarak kabulünde ya da reddinde etkili değildir. Bu şart davada ciddiyeti sağlayarak, alakasız kişilerin gereksiz müracaatlarla idari yargı organlarını işgal etmelerine engel olmak için konulmuş şekli bir şarttır. Davacının, verilecek kararla ciddi ve makul bir alakasının bulunduğu dava incelenir. Esas hakkında verilecek kararda davacı ile

¹⁴ D. 6. Da., E. 2020/3007, K. 2020/9225, 13.10.2020, Legalbank İçtihat Bankası, 11.11.2024.

¹⁵ DURAN Lütfi: “Hukuka Aykırılıkları Koruma Girişimi”, Cumhuriyet Gazetesi, 30.01.1994, aktaran YÜCESOY, Ayşe Aslı: “İptal Davaları Bağlamında Dolaylı ve Kişisel Menfaat Üzerine Bir Değerlendirme”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 38, 2018, s. 178.

¹⁶ ÇAĞLAYAN, Ramazan: İdari Yargılama Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2024, s. 504.

¹⁷ Bkz. DİDDK, E. 1990/670, K. 1990/101, 02.02.1990; DİDDK., E. 1996/60 K. 1996/145, 08.03.1996; D. 13. Da., E. 2013/1091 K. 2014/1644, 29.04.2014; D. 4. Da., E. 2021/2257 K. 2021/2900, 02.06.2021; DİDDK., E. 1995/201 K. 1996/603, 06.12.1996; D. 13. Da., E. 2013/2620 K. 2014/207, 30.01.2014, Lexpera İçtihat Bankası, 12.01.2025.

dava arasında aranmakta olan bu menfaat şartının hiçbir yeri ve tesiri yoktur. Menfaatin varlığı ve ihlal edilmiş olduğu sabit olsa ve fakat idari işlemde bir sakatlık, iptal nedeni mevcut değilse iptal talebi reddedilir.¹⁸

Hak kavramı ile menfaat kavramı farklılık göstermektedir.¹⁹ Hak kavramı *“hukuk düzeni tarafından tanınan ve korunan bir çıkar ve aynı zamanda bu korumadan yararlanabilme yetkisi”* olarak tanımlanabilir.²⁰ Diğer bir ifadeyle *“hak”* hukuken korunmakta olan bir menfaat olarak belirtilebilir.

İptal davasında hak ihlalinin aranmaması, menfaat ihlalinin yeterli sayılması, iptal davasının alanını genişletme, idarenin hukuka uygunluğunu sağlama amacı taşır. Bu amacın tam olarak gerçekleşmesi için menfaat ihlali koşulunun aranmaması idarenin yargı aracılığıyla denetiminin tüm bireylere yayılmasına, idari işlemle ilgisi olmayan kişilerin rastgele dava açmasına sebep olur. Bu ise hem mahkemelerin iş yükünü hem de idarenin işleyişini olumsuz yönde etkiler. İptal davası için hak ihlali koşulunun aranmamış olması, iptal davasının açılmasını kolaylaştırmış, dava açma imkanını genişletmiştir. İptal davası açabilme imkanı ne herkese tanınmış ne de sadece hakkı ihlal edilene tanınmıştır. İptali istenen karar ile davacı arasında makul bir ilişkinin bulunması yeterli sayılmıştır. Bu nedenle bir idari işlemde dolayı hakkı ya da menfaati ihlal edilmemiş olanlar dava açamazlar.²¹

B. Menfaat İhlalinin Özellikleri

Menfaat ihlali bir hakkın ihlali şeklinde ortaya çıkabileceği gibi hak niteliği taşımayan bir hukuki yararın zarar görmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Ayrıca menfaat ihlali maddi olabileceği gibi manevi bir koruma isteğini de içerebilir.²²

Özel hukukta her menfaatin korunması söz konusu değil iken; idare hukukunda her menfaatin iptal davaları yoluyla korunması zorunludur. Tam yargı davalarının aksine, iptal davasında davacı olabilmek için

¹⁸ ONAR, Sıddık Sami: İdare Hukukunun Umumi Esasları, Cilt 3, 3. Baskı, İstanbul 1966, s. 1781.

¹⁹ ONAR, s. 1781.

²⁰ ATAY, Ender Ethem: Hukuk Başlangıcı, 9. Baskı, Ankara 2021, s. 367.

²¹ GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref ve TAN, Turgut: İdare Hukuku- İdari Yargılama Hukuku, Cilt II, 8. Bası, Ankara 2016, s. 325.

²² CANDAN, Turgut: Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 10. Baskı, Ankara 2023, s. 115; DEMİRKOL, s. 11.

menfaat ihlalinin yeterli görülmesi, idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamaya yöneliktir.²³

Yerleşik içtihadi benimsenişe göre iptal davası açma bakımından aranan menfaatin kişisel, güncel ve meşru olması gerekir.²⁴ İptal davasını kesin ve yürütülebilir nitelikteki idari işlemlerin doğrudan muhatapları açabilirler. İşlemin doğrudan muhatabı olan kişiler bakımından subjektif ehliyet koşulu özellik taşımaz. Bir diğer deyişle dava konusu işlem ile davacı arasında kişisel, güncel ve ciddi bir bağ varsa, bunların menfaatlerinin ihlal edildiği kabul edilir ve işlemi yargıya taşıyabilirler.²⁵

İptal davası özelinde menfaat ihlalinin kişisellik, güncellik ve meşruluk özelliklerini içerip içermediği idari yargı organları tarafından re'sen incelenir. Menfaat ihlali koşulunu gerçekleştirilmeyen davaların ehliyet bakımından reddedilmesi, kamu hizmetinin dava tehdidi ile aksatılmasını engelleyerek idari istikrar ilkesinin gerçekleşmesine hizmet etmektedir. İYUK ile öngörülen bu sınırlama, hukuka aykırı olsa bile idari işlemin herkes tarafından değil, sadece o işlemde menfaati ihlal edilen kişiler tarafından dava edilebilmesini öngörmektedir.²⁶

1. Menfaatin Kişisel Olması

Menfaatin kişisel olması idari işlemin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak alakalıya, davacıya tesir etmesi anlamına gelir.²⁷ Bir diğer ifadeyle “kişisel menfaat” ilgisiyle işlemin, kişinin hukukunu etkilemesi, kişi açısından hukuk alanında sonuç doğurması kastedilmektedir.²⁸ Kişi kendi menfaatini etkilemeyen işlemlere karşı dava açamaz.²⁹ Menfaatin kişiselliği, bir idari işlemin doğrudan ve aracısız şekilde davacı hakkında tesis edilmesi anlamına gelmeyip, doğrudan ya da dolaylı olarak o kimseyi etkilemesi anlamındadır.³⁰ Menfaatin kişisel olması davacının iptal davasına konu olan idari işlemin bozduğu veya doğmasına engel

²³ KALABALIK, s. 177.

²⁴ Bkz. ÇAĞLAYAN, s. 505; DİDDK, E. 2007/2694, K. 2010/1359, 07.10.2010; D. 11. Da., E. 1997/42, K. 1998/310, 05.02.1998; D. 14. Da., E. 2012/9094 K. 2013/7096, 24.10.2013, Lexpera İçtihat Bankası, 12.01.2025.

²⁵ BOZ, s. 895-896.

²⁶ BOZ, s. 881.

²⁷ ONAR, s. 1782.

²⁸ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.01.2025.

²⁹ KALABALIK, s. 177; CANDAN, s. 175.

³⁰ DİDDK, 07.10.2004, E. 2004/2163, K. 2004/788, Legalbank İçtihat Bankası, 10.01.2025.

olduğu hukuki durumun tarafı ya da faydalananı olmasını/olmak istemesini ifade eder. İhlal edilen menfaatin davacıya ait olması gerekir.³¹

İptal davalarında aranmakta olan subjektif ehliyet şartı, yargı vasıtasıyla idarenin hukuka bağlı kalmasını sağlayan, böylece hukuk devletinin sürdürülmesine katkı sağlayan bir konudur. Söz konusu şart, iptal davası aracılığıyla idari işlemin denetlenmesine hizmet edecek bir şekilde anlaşılmalıdır. Bu nedenle özellikle imar uygulamaları, çevre, tarih ve kültürel varlıklarının korunması gibi kamu yararını daha yakından ilgilendiren bazı konularda yargı içtihatlarında dava açma ehliyeti geniş yorumlanmaktadır.³²

Danıştay bir kararında “İptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının tesbiti, hukukun üstünlüğünün ve dolayısıyla idarenin hukuka bağlılığının sağlanması amaçlandığına göre, bu davalarda menfaat ilişkisinin dar yorumlanmaması gerekmektedir” şeklinde ifade etmiştir.³³ Danıştayın bu kararında olduğu gibi kamu yararının bulunduğu durumlarda herkesin dava açma ehliyetinin olduğu yönünde kararları da bulunmaktadır.³⁴

İptal davasını kimlerin açabileceği konusunda önem taşıyan kişisel menfaat unsurunu her zaman kesin ve açık bir şekilde belirlemek mümkün değildir. Menfaat kavramının çerçevesini kesin bir şekilde çizmek mümkün olmasa da bu çerçevenin mümkün olduğu kadar idari işlemleri yargı denetimi dışında bırakmayacak biçimde belirlenmesi, yani kavramın geniş yorumlanması önem taşımaktadır. Kişisel menfaat unsuru konusunda daha adil kararlar verilebilmesi için kesin bir çerçeve çizmemek, somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapmak gereklidir.³⁵

³¹ CANDAN, s. 175-177.

³² BOZ, s. 894. Anayasa Mahkemesi, 10.06.1994 tarihli 4001 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle değiştirilen, İYUK madde 2/1(a)’da bulunan “...kişisel hakları ihlâl edilenler...” ifadesinin, Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline oyçokluğu ile karar verilmiştir. AYM, E. 1995/27, K. 1995/47, 21.09.1995, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1995/47>, 13.03.2025.

³³ D. 6. Da., E. 1989/2264, K. 1991/1101, 13.05.1991, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

³⁴ Örneğin bkz. DİDDK, E. 2007/2694, K. 2010/1359, 07.10.2010; D. 11. Da., E. 1997/42, K. 1998/310, 05.02.1998; D. 14. Da., E. 2012/9094 K. 2013/7096, 24.10.2013, Lexpera İçtihat Bankası, 12.01.2025.

³⁵ GÜMÜŞAY, s. 175.

2. Menfaatin Güncel Olması

Güncellik, iptal davasına konu işlemle davacı arasında hâlihazırda bulunan ya da yakın gelecekte mevcut olacak bir ilgiyi belirtir.³⁶ Menfaatin güncel olması demek dava açıldığında dava konusu idari işlemle davacı arasında bir ilginin var olmasını ifade eder. Bir diğer deyişle iptal davası açıldığında ortada gerçekleşmiş ve mevcut bir menfaatin bulunması gerekir. Bu nedenle doğmamış veya ileride doğması muhtemel menfaatler için iptal davası açılmaz. Ayrıca menfaatin dava sürecinde devam etmesi de gerekir.³⁷

Kişi, davanın açıldığı tarihte ciddi ve makul ilişkisi bitmiş olan hukuki durumun idari işlemle bozulduğunu iddia ederek iptal davası açamayacağı gibi menfaatini henüz ihlal etmeyen idari işlem bakımından da ileride menfaatinin ihlal edileceğinden bahisle iptal davası açamaz. Diğer yandan bir görüşe göre davacı ile idari işlem arasındaki bu güncel menfaatin dava süresi boyunca bulunması gerekir. Dava devam ederken menfaatin sona ermesi halinde davacının davaya devam etme imkanı bulunmamaktadır.³⁸ Fakat etkisi devam eden işlemler ve gerçekleşeceği muhakkak olan işlemlerde olduğu gibi bazı durumlarda güncel menfaat kavramının geniş yorumlanması gerektiğini belirtmek gerekir.

Menfaat ilişkisinin karar anında bulunması gerekip gerekmediği bakımından iki yaklaşım benimsenebilir. Birinci görüşe göre menfaatin davanın açıldığı tarihte bulunması yeterli olup, dava süresince de devam etmesi gerekmez. İptal davalarında idarenin hukuka aykırı işlemlerini ortadan kaldırarak hukuk düzenini korumak amaçlanır. Bundan dolayı davanın açıldığı tarihte var olan menfaat ihlali, objektif hukuk düzeninin korunması gayesiyle kabul edilmelidir.³⁹ Buna göre iptal davasında amaç idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamak, hukuka aykırı idari

³⁶ YILDIRIM vd., s. 692.

³⁷ ÇAĞLAYAN, s. 506; KALABALIK, s. 178.

³⁸ CANDAN, s. 181. Aşağıda belirtildiği üzere Danıştayın bu konuda aksi yönde kararları da bulunmaktadır.

³⁹ KAYA, Cemil: "İptal davalarında menfaatin aktüel olması şartının anlamı ve kapsamı", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2008, s. 125; GÜRBÜZ, Raşit, İdari Yargılama Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2020, s. 100.

işlemleri ortadan kaldırmak olduğundan, iptal davası devam ettirilerek karar verilmelidir.⁴⁰

İkinci görüş ise menfaatin dava süresince devam etmesini aramaktadır.⁴¹ Buna göre iptal davası görülürken ortaya çıkan değişiklikler, iptal davasından beklenen neticeleri tam olarak gerçekleştiriyorsa davanın devamına gerek bulunmamaktadır. Buna karşılık ortaya çıkan değişiklikler, iptal davasından beklenen hedefi tam olarak gerçekleştirmiyorsa, davaya devam edilmeli ve ona göre karar verilmelidir.⁴² Danıştay ise bu konuda çelişkili kararlar vermektedir. Kimi zaman menfaatin sadece davanın açılış tarihinde bulunmasını ararken,⁴³ kimi kararlarında davanın açılışından sonuçlanmasına kadar da menfaat ihlalinin bulunmasını aramaktadır.⁴⁴ Menfaat ihlali sonradan ortaya çıkan kişinin ise davaya devam edebilmesi mümkündür.⁴⁵

3. Menfaatin Meşru Olması

İptal davası açılabilmesi için aranmakta olan menfaatin meşru olması gerekir. Meşru menfaat ile kastedilen ise hukuka ve ahlaka aykırı olmayan menfaattir.⁴⁶ Bir diğer deyişle “meşru menfaat” ilgisinden kasıt, kişi ile işlem arasında hukuken dinlenebilir, kabul edilebilir ve

⁴⁰ ÇAĞLAYAN, s. 507-508.

⁴¹ KALABALIK, s. 178.

⁴² ÇAĞLAYAN, s. 507-508.

⁴³ D. 5. Da., E. 1974/7154, K. 1975/2997, 21.05.1975; DİDDK, E. 1978/ 1258, K. 1980/194, aktaran ÇAĞLAYAN, s. 507; Aynı yöndeki Danıştay kararı için bkz. D. 5. Da., E. 1986/1099, K. 1908, 16.06.1988: “gerek öğretide gerekse Danıştay Kararlarına iptal davası açılabilmesi ve davanın görülebilmesi için davacının iptali istenilen işlemle menfaatinin ihlal edilmesi yeterli sayılmakta, bu işlemle menfaatinin ihlal edilmesi yeterli sayılmakta, bu işlemle ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar sürmesi aranmamaktadır. Davacının idari işlemle ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar devam etmesini zorunlu tutmak, iptal davalarını sadece davacılar yönünden ortaya koyduğu sonuçlarla değerlendirmek, bu davaların amacını ihmal etmek anlamını taşır.”, Legalbank İçtihat Bankası, 12.11.2024; D. 5. Da., E. 2005/1005, K. 2006/455, 13.02.2006, Kazancı İçtihat Bankası, 13.03.2025.

⁴⁴ Örneğin bkz. D. 6. Da. E. 1984/233, K. 1984/2499, 19.06.1984; D. 6. Da., E. 1988/46, K. 1988/656, 09.05.1988, D. 6. Da., E. 1945/1884, K. 1946/310, 07.10.1946, aktaran ÇAĞLAYAN, s. 507; D. 4. Da., E. 2023/1766, K. 2023/4400, 21.6.2023; D. Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, E. 2022/617, K. 2022/1433, 16.11.2022; DİDDK, E. 2022/1687, K. 2022/2656, 29.09.2022; D. 2. Da., E. 2021/18627, K. 2021/5359, 30.12.2021; D. 4. Da., E. 2019/2761, K. 2021/7804, 02.12.2021, Kazancı İçtihat Bankası, 13.03.2025.

⁴⁵ SANCAKDAR, Oğuz / ÖNÜT, Lale Burcu: İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 6. Baskı, Ankara 2024, s. 188.

⁴⁶ ÇAĞLAYAN, s. 506.

korunmaya değer bir ilginin varlığıdır.⁴⁷ Hukuk dışı konumda olan kişinin, bunu ortadan kaldırıcı işleme karşı dava açmakta meşru bir menfaati olamaz. Örneğin uyuşturucu imal eden bir yer hakkında kapatma kararı verildiğinde, burada faaliyette bulunan kişi kapatma kararına karşı dava açamaz, çünkü menfaati meşru değildir.⁴⁸

Dava konusu olarak meşru menfaat araştırması, meşruluğu hukukilik, hukukten ileri sürülebilir, korunması gereken menfaat şeklinde kabul etmenin neticesinde, menfaat açısından objektif bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu yaklaşım, meşru menfaati pozitif hukuk kurallarıyla özel bir şekilde korunma kapsamında değerlendirdiğinden, iptal davasının özüne daha uygundur. Meşru bir menfaatin ihlalini araştırmak, kişisel menfaat değerlendirmesinin ötesinde bir subjektiflik taşıyabileceğinden davacının iptal davası açmasını zorlaştıracaktır. Dolayısıyla menfaatin daha dar şekilde anlaşılmasını doğuracaktır.⁴⁹

II. DİSİPLİN SORUŞTURMASI SONUCUNDA VERİLEN KARARA KARŞI MÜŞTEKİNİN İPTAL DAVASI AÇMA HAKKI

A. Disiplin Soruşturmasında Müştekinin Subjektif Dava Ehliyeti

Disiplin soruşturmasının başlatılabilmesi için her zaman bir müştekinin olması şart değildir. Şikayet eden bulunmasa bile yetkili disiplin amirinin disiplin suçu teşkil eden fiili öğrenmesi ile disiplin soruşturmasını, kanunda öngörülen süre içerisinde başlatması gerekir. Müştekinin şikayeti ise disiplin amirinin, disiplin suçu teşkil edebilecek fiilden haberdar olması bakımından önem taşımaktadır. Müştekinin şikayeti ile amir disiplin suçu teşkil edebilecek fiilden haberdar olur ve soruşturma açma zamanasını işlemeye başlar.

Disiplin soruşturmasında şikayet eden, bazı durumlarda menfaati ihlal edildiği için şikayette bulunmaktadır. Bazı durumlarda ise menfaat ihlali bulunmasa da disiplin suçu teşkil edebilecek fiili ihbar eden; idareye bildiren konumundadır. Özellikle müştekinin kişisel haklarının ihlal edilmesinin gündeme geldiği durumlarda müşteki, disiplin soruşturmasının başlatılmasına sebep olan unsur olabilir. Bu tür

⁴⁷ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.01.2025.

⁴⁸ ÇAĞLAYAN, s. 505.

⁴⁹ GÜR, Necip Taha: "İptal Davalarında Menfaatin Meşruluğuna İlişkin Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 2, s. 701.

durumlarda aynı zamanda başlatılan disiplin soruşturmasında ifadesine başvurulabilir. Bu tür durumlarda disiplin soruşturmasının neticesi, soruşturulan kişi ile birlikte müştekiye de tebliğ edilir.

Birel işlemler hukuksal sonuçlarını nesnelere ve kişiler üzerinde doğurmakta olduğu için bunları etkilemektedir. Birel işlemlerin denetimini yalnızca işlemde menfaati zedelenen muhatabına bırakmamak için üçüncü kişilerin de kendilerini doğrudan hedef almayan birel işlemleri iptal davasına konu edebilecekleri sınırlı da olsa kabul edilmektedir. Bu kabule ulaşmak için idari işlemle ilgi bağı kurarak işlemi dava etmek isteyen kişi ile birel işlemin muhatabı olan kişi arasında bir çıkar çatışmasının bulunması şart değildir. Yapılan işlem kendi lehine olması durumunda, karar hukuka aykırılık taşısa bile ilgili kişi bunu dava etmeyecektir. Bu durumda hukuka aykırılık şüphesi taşıyan işlemlerin yargısal denetime tabi tutulabilmesi için işlemin muhatabı olan kişinin değil de üçüncü kişilerin devreye girmesi gerekir.⁵⁰

Disiplin soruşturmalarında müştekinin dava ehliyetinin olup olmadığı konusunda Bölge İdare Mahkemesinin daireleri arasında ortaya çıkan içtihat farklılığının giderilmesi amacıyla DİDDK'ya başvurulmuştur. Başvuru konusu dosyada davacının kendisini doğrudan ilgilendiren hususlarda, ilgili kamu görevlisi hakkında kişisel şikayetleri sonrasında yapılan tahkikat sonucunda, konuyla ilgili işlem tesisine lüzum görülmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davalarda farklı yönde kesin kararlar verilmiştir.⁵¹

İçtihat farklılığını içeren kararlardan birisini teşkil eden İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi vermiş olduğu kararında; *“Kamu görevlisinin disiplin suçu işlediğine dair ciddi bir suç duyurusu veya şikayet halinde ilgili hakkında inceleme, araştırma veya soruşturmanın yapılması zorunlu olmakla birlikte, yapılan inceleme, araştırma veya soruşturma sonucunda şikayete konu eylemin disiplinler yönü bulunmadığından bahisle soruşturma açılmaması, açılan soruşturma neticesinde disiplin cezası tayinine gerek görülmemesi veya disiplin cezası tesisinin, şikayetçiyi doğrudan ilgilendirmeyen bir hal alan ve tek taraflı işlem niteliğine bürünen bu sonuca*

⁵⁰ KARAHANOGULLARI, Onur: “Birel İşlemlere Karşı Açılan İptal Davalarında İlgi Bağı Sorunu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 62, S. 3, 2007, s. 210-211.

⁵¹ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

*karşı açılan davanın incelenmesine, olanak bulunmadığı” gerekçesiyle açılan davanın ehliyet bakımından reddine karar vermiştir.*⁵²

İçtihat aykırılığına konu olan İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin kararında ise;

“Danıştayın istikrar bulan kararlarına göre, davacının subjektif dava açma ehliyetinin bulunduğu kabulü için, idari işlemin davacının meşru, şahsi ve güncel bir menfaatini ihlal etmesi gerektiği, bu çerçevede, bir idari faaliyet ile dava açma ciddiyetini sağlamaya yetecek ölçüde muhatap olup menfaat ilgisini kuran kişi ve kuruluşların, söz konusu faaliyetle ilgili idari işlemlerin iptali istemiyle dava açabilecekleri, Dava konusu işlemin, davacının aynı yerde görev yapan hemşiresinin kendisine hakaret ettiği iddiasıyla şikayeti üzerine tesis edildiği dikkate alındığında, işlemlerle davacı arasında menfaat ilgisinin kurulduğu, dolayısıyla davacının kendi başvurusu üzerine tesis edilen işlemin iptali istemine ilişkin davada subjektif dava açma ehliyetinin bulunduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulüyle istinafa konu idare mahkemesi kararının kaldırılmasına”⁵³ karar verilmiştir.

DİDDK, Bölge İdare Mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın, işin esasının incelenmesi yönünde karar veren İstanbul 3. İdari Dava Dairesi kararı doğrultusunda giderilmesine karar vermiştir.⁵⁴ DİDDK yapmış olduğu değerlendirmede Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkı ve Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti gibi hukuki düzenlemelere atıf yapmıştır.

DİDDK kararına göre; *“Bu çerçevede konu değerlendirildiğinde, aykırılığın giderilmesi istemine konu kararlardaki gibi şikayet konusu olayların davacıların kişilik haklarını doğrudan ilgilendiren niteliklerinin bulunması halinde ya da şikayet neticesinde tesis edilen idari işlemin davacıların maddi veya manevi haklarının tazmini ile ilgili hukuki sonuçlar doğurabilmesi ihtimalinin varlığı halinde ve bu hususlar davacılar tarafından açıklanarak ortaya koyulabiliyorsa menfaat ihlalinin ve dolayısıyla subjektif dava ehliyetinin mevcudiyeti kabul edilmelidir.”⁵⁵*

Danıştay, dava açma ehliyeti konusunda vermiş olduğu bazı kararlarında *“disiplin cezası verilmesine gerek bulunmadığına dair işlem”*

⁵² DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

⁵³ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

⁵⁴ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

⁵⁵ DİDDK, E. 2023/22, K. 2023/27, 01.06.2023, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

aleyhine şikayetçinin de dava açma ehliyetinin bulunduğunu kabul etmiştir.⁵⁶ DİDDK başka bir kararında davacının “*davacının, tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumu görevlilerinin, sağlık durumuyla ilgili ihmalde bulunduğunu ileri sürerek ilgililer hakkında disiplin soruşturması yapılması istemiyle başvuruda bulunduğu; başvurunun akıbeti hakkında bilgi almak amacıyla yaptığı başvurunun ise iptali istenen düzenleme gerekçe gösterilerek reddedildiği göz önüne alındığında; düzenleme, davacının hukukunu etkileyebilecek nitelikte olduğundan, bu davayı açmada meşru, kişisel ve güncel menfaatinin bulunduğu sonucuna varılmıştır*” şeklinde karar vermiştir.⁵⁷

Menfaat ilişkisinin sınırları ve varlığı, her somut olayda olayın niteliğine göre yargı organları tarafından belirlenmektedir.⁵⁸ Davacının idari faaliyet karşısındaki statüsü, tutumu ve sıfatı dikkate alınarak her somut olaya göre saptanması gereklidir. Yargı organları bu tespiti yaparken sadece davacı lehine yorum getirmemeli, idari işlevi de dikkate almalıdır. Nitekim idari her işleme karşı herkesçe iptal davası açılması istikrarsızlığa yol açabilir. İdari istikrarsızlığa bağlı olarak idarenin işleyişinin olumsuz etkilenmemesi için de menfaat ihlali kıstasının hem davacı hem de idari işlev açısından dengeli bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.⁵⁹

Danıştaya göre iptal davalarındaki subjektif ehliyet şartı, hukuk devletinin oluşturulup sürdürülmesi ile doğrudan doğruya ilgilidir. Kişisel menfaat ihlali kavramı, idari işlemlerin hukuka uygunluğunun denetlenmesini engellemeyecek şekilde anlaşılmalıdır.⁶⁰ Disiplin soruşturmalarında verilen kararlar, kamusal alana ilişkin olmayıp bireysel karar niteliği taşımaktadır. Yukarıda örneklendirilen konularda olduğu gibi kamu yararıyla yakından/doğrudan ilişkili olmamakla birlikte, tüm idari işlemlerde olduğu gibi kamu yararı amacıyla tesis edilmektedir. Bu nedenle makul düşen durumlarda, menfaat kavramının burada da geniş yorumlanması yoluna gidilebilir.

⁵⁶ D. 8. Da., E. 2014/9911, K. 2014/9748, 05.12.2014; D. 8. Da., E. 2013/6566, K. 2014/86, aktaran **SANCAKDAR**, Oğuz vd.: Disiplin Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2024, s. 40.

⁵⁷ DİDDK, E. 2021/3725, K. 2022/348, 07.02.2022, Lexpera İçtihat Bankası, 13.03.2025.

⁵⁸ **KAPLAN**, Gürsel: İdari Yargılama Hukuku, 8. Baskı, Bursa 2022, s. 207.

⁵⁹ D. 6. Da., E. 2015/7800, K. 2016/231, 27.01.2016, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

⁶⁰ D. 6. Da., E. 2020/3007, K. 2020/9225, 13.10.2020, Legalbank İçtihat Bankası, 10.11.2024.

Müşteki ile disiplin soruşturması sonucunda verilen karar arasında hukuken dinlenebilir, kabul edilebilir ve korunmaya değer bir ilginin varlığı aranacaktır. Bu ilginin her durumda varlığını iddia etmek mümkün değildir. Fakat bu koşulu sağlayan disiplin işlemlerinin de bulunması mümkündür. Bu hususun da her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

Disiplin soruşturmasının müştekisi bakımından menfaat ihlali şartının kişisellik kriteri dūřünüldüęünde, verilen kararın tarafı müşteki olmasa da ortaya çıkan hukuki durumdan mağdur olan, faydalanan ya da etkilenen kiři konumunda olabilir. Adalet duygusunun geręekleřmesi noktasında bu durumda müşteki menfaati etkilenen konumunda kabul edilmelidir.

Menfaatin güncellik şartı bakımından incelendiğinde; disiplin soruşturmasında müşteki sıfatını taşıyan kişi ile soruşturma neticesinde verilen karar arasında halihazırda doğmuş bir menfaat ilişkisinin/ilginin bulunması gerekmektedir. Henüz doğmamış ya da ileride doğma ihtimali bulunan menfaatler bakımından iptal davası açma imkanı bulunmamaktadır. Menfaat ihlalinin meşruluğu bakımından değerlendirildiğinde, disiplin soruşturması bakımından müştekinin menfaatinin meşru olup olmadığı ayrıca incelenmelidir.

Bu durumda DİDDK kararında belirtildiği üzere; dava konusu olayların, şikayetçinin maddi ya da manevi haklarının tazminiyle ilgili sonuçlar doğurabilmesi yahut kişilik hakları ile ilgili olması durumunda müştekinin menfaatinin ihlal edildiği kabul edilebilir. Örneğin müştekinin hakarete, mobbinge ya da fiili saldırıya uğraması gibi haller üzerine başlatılacak disiplin soruşturmaları bakımından verilen karar, müştekinin de menfaatini ya da hakkını ihlal edecek nitelik taşıyabilir. Böyle bir durumda idare tarafından verilecek karar, müştekinin başvuracağı diğer hukuki yollarda, iddiasını ispatlamada kullanılabilecek vasıtalardan birisidir. Bu nedenle disiplin soruşturmasının hukuka uygun yürütülmesi ve sonuçlandırılması yalnızca soruşturulan bakımından önem arz etmeyip, aynı zamanda müşteki bakımından da önem taşımaktadır. Menfaat ya da hak ihlali şartının geręekleřmesi halinde, disiplin soruşturmasında soruşturulana disiplin cezası verilmemesi ya da az ceza verilmesi durumları bakımından da müştekinin bu kararı dava etme hakkının bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Danıştay vermiş olduğu bir kararda ise bunun aksi kanaat belirtmiştir. Söz konusu davada Adalet Bakanlığı Disiplin Yönetmeliğinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Duyurunun “C- Disiplin Soruşturmasının Sonuçlandırılması” başlıklı bölümünün 6. maddesinin son fıkrasında yer alan “Disiplin kararları müşteki, ihbarcı ve mağdura tebliğ edilmez. Zira bu kişilerin disiplin kararına karşı herhangi bir itiraz veya dava hakkı bulunmamaktadır” hükmünün iptali için dava açılmıştır. Davada, soruşturulan memurlara Anayasa’nın 40. maddesinin 2. fıkrası ile disiplin soruşturmasının sonucunun tebliği hakkı tanınır iken, şikayet hakkını kullanan kişi yönünden itiraz merci ve suçlarının iptale konu duyuru ile yasaklanmasının Anayasa’nın 40. maddesinin 2. fıkrasına aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Danıştay ise müştekinin disiplin soruşturması sonucunda verilen kararın hak veya çıkarını etkilemediği gerekçesiyle bu hükmün hukuka aykırı olmadığına karar vermiştir.⁶¹

Danıştayın bu kararına katılmamaktayız. Danıştay kararında müştekinin disiplin soruşturması sonucunda verilen kararın hak veya çıkarını etkilemediği varsayımı gerçeği yansıtmamaktadır. Örneğin işyerinde çalışan bir kişinin olumsuz davranışlara maruz kalması neticesinde şikayetçi olması, bunun sonucunda soruşturulanın ceza almaması ihtimalinde, soruşturulanın aynı davranışları daha rahat yapabilme imkanı ortaya çıkacaktır. Bunun gibi durumlarda müşteki, maddi ya da manevi kayıpları ile disiplin soruşturmasının sonucundan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen kişi konumundadır.

⁶¹ D. 12. Da., E. 2021/1696, K. 2024/3247, 03.07.2024, “Kamu görevlisinin disiplin suçu işlediğine dair ciddi bir suç duyurusu veya şikayet halinde ilgili hakkında inceleme, araştırma veya soruşturmanın yapılması zorunlu olmakla birlikte, yapılan inceleme, araştırma veya soruşturma sonucunda şikayete konu eylemin disipline ilişkin yapılacak herhangi bir durum olmadığında soruşturma açılmaması, açılan soruşturma sonucunda disiplin cezası verilmesine gerek görülmemesi veya disiplin cezası tesisinin şikayetçiyi doğrudan ilgilendirmeyen bir durum olduğu açıktır.

Bu itibarla, kamu görevlileri hakkında yapılan şikayetler, disiplin suçunun ihbarı niteliğinde olup, şikayetçinin hak ve çıkarlarını doğrudan ilgilendirmemektedir. Kamu görevlileri hakkında yapılan şikayetler işleme konuluncaya kadar şikayetçi ve kamuyu ilgilendirirken, soruşturma başlatılıp sonuçlanması ile ortaya çıkan durum itibarıyla bu aşamadan sonra soruşturulan kişi ve kamuyu ilgilendirir hale geldiği sonucuna varılmıştır.”, Konuya ilişkin güncel Danıştay kararları için bkz. D. 8. Da., E. 2021/2723, K. 2022/1597, 11.03.2022; DİDDK, E. 2021/2536, K. 2021/2817, 02.12.2021, Kazancı İçtihat Bankası, 13.03.2025.

Danıştay bir kararında vatandaşı döven bir polis memuruna aylıktan kesme cezası verilmesi işlemine karşı dövülen kişinin dava açması konusunda, “disiplin cezalarına ceza verilen memur ve yetkili amirin dava açabileceği disiplin hukukunun genel ilkelerindedir” gerekçesiyle, bu kişinin dava açmasında menfaatinin bulunmadığına karar vermiştir.⁶² Danıştayın bu kararına da katılmak mümkün değildir. Zira olayda dövülen kişinin kişisel hakları ihlal edilmiş olup, menfaat ihlali şartı gerçekleşmiştir.

Disiplin cezalarının iptali için açılan davalarda, disiplin soruşturmasında müşteki sıfatını taşıyan kişinin, şartları varsa davaya idare yanında müdahale etmesi (katılması) mümkündür. İptal davası açabilmek için menfaati ihlali koşulu yeterli olduğu için, açılmış olan bir iptal davasına müdahil olabilmek için menfaat ihlalinin gerçekleşmesi yeterli görülmelidir. Zira müdahale konusunda, davanın tarafı olmaktan daha ağır koşulların aranmasının makul bir gerekçesi bulunmamaktadır.⁶³

B. Dava Açma Süresinin Başlangıcı

Müştekiye disiplin soruşturması sonucunda verilen kararlara karşı iptal davası açma hakkının tanınması ile ortaya başka hukuki sorunların çıkması muhtemeldir. Bunlardan birisi müştekinin dava açma süresinin ne zaman ve nasıl başlayacağı sorunudur.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu açısından bakıldığında, bu Kanun’un 135. maddesinde disiplin soruşturmasına ilişkin kararın *ilgiliye* tebliği ve yedi günlük itiraz süresi düzenlenmiştir. Burada geçen *ilgili* ifadesi ile kimin/kimlerin kastedildiği açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Fakat şikayet üzerine başlatılan disiplin soruşturmalarına ilişkin kararın tebliği konusunda müştekiye tebliğe engel bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamada genellikle disiplin soruşturması neticesinde verilen karar soruşturulanla birlikte aynı zamanda müştekiye de tebliğ edilmektedir. Diğer yandan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu⁶⁴ kapsamında müştekinin, soruşturma neticesinde verilen kararı öğrenme hakkı bulunmaktadır. İdarenin, buna ilişkin kararı müştekiye

⁶² D. 8. Da., E. 1977/3494, K. 1977/2569, 16.05.1977, aktaran GÜR, s. 700.

⁶³ YASİN, Melikşah: “İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale”, İÜHFİM, C. LXIX, S. 1-2, 2011, s. 443.

⁶⁴ RG, 24.10.2003, S. 25269.

tebliğ etmemesi durumunda, müşteki 4982 sayılı Kanun çerçevesinde sürecin ya da sonucun kendisine bildirilmesini talep edebilir.

Müştekinin bu konudaki talebinin, 4982 sayılı Kanun'un istisnaları düzenleyen hükümlerinin ileri sürülerek reddedilmesi mümkün değildir. Zira 4982 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca soruşturma raporunun sonuç kısmının talep edilmesi halinde üçüncü kişilere ilişkin kişisel verilerin karartılarak ilgiliye verilmesi gerekir. Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu'nun 2021/757 sayılı 26.05.2021 tarihli kararında da, *"Başvuru sahibinin şikâyetçi sıfatını haiz olması durumunda ve söz konusu soruşturma/ön inceleme raporunun tekemmül etmiş olması halinde, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler" başlıklı 19 uncu maddesinin (a) ve (d) bendi hükmü saklı kalmak kaydıyla, soruşturma/ön inceleme dosyasının yalnızca "sonuç" bölümünün, şikâyetçi/ ihbarcı sıfatını haiz olması hasebiyle başvuru sahibinin erişimine açılması gerektiği"* belirtilmiştir.⁶⁵ Fakat burada soruşturmanın ana hedefinin kurum düzeninin korunması olduğu göz ardı edilmemelidir. Soruşturmada soruşturulan veya şikâyetçi konumunda olmayan üçüncü kişilerin belge, bilgi taleplerinin kişisel verilerin gizliliği kapsamında reddedilmesi gerekir.⁶⁶

Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliği'nin⁶⁷ 35. maddesinde de disiplin soruşturmasına ilişkin kararın ilgiliye tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebileceği, itiraz edilmeyen kararların kesinleşeceği belirtilmiştir. İtiraz sonucunda verilen karara karşı, kararın tebliğinden ya da zımni ret süresi olan otuz günün geçmesinden itibaren ilgili, dava açma süresi olan altmış gün içerisinde iptal davası açabilir.

Uygulamada çoğunlukla müştekiye de soruşturma sonucu verilen karar tebliğ edilse de bazı durumlarda müştekinin soruşturma sonucundan haberdar olmama ihtimali bulunmaktadır. Verilen karardan haberdar olmama halinde, karara karşı iptal davası açma süresinin başlaması söz konusu olmaz, çünkü birel işlemler bakımından, kural

⁶⁵ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2017/2173, 21.12.2017, aktaran ÖNÜT, Lale Burcu: "Yükseköğretim Disiplin Soruşturmalarında Savunma Hakkına İlişkin Güncel Gelişmeler", TBB Dergisi, S. 173, 2024, s. 216.

⁶⁶ ÖNÜT, s. 217.

⁶⁷ RG, 30.04.2021, S. 1470.

olarak işlemin ilgisine tebliği ile dava açma süresi başlar.⁶⁸ Diğer taraftan karar tarihinin üzerinden uzunca bir zaman geçtikten sonra müştekinin verilen karardan, tebliğ haricinde haberdar olması, verilen kararı yargıya taşımak istemesi durumunda, hukuki güvenlik ilkesinin ve haklı beklentinin zedelenmesi gibi ihtimaller gündeme gelecektir.

Buna mahal vermemek için özellikle müştekinin kişisel haklarının ihlal edildiği iddiasının bulunduğu hallerde, disiplin soruşturması sonucunda verilen kararın müştekiye de tebliğinin ve müştekinin başvurabileceği hukuki yolların açıkça ilgili mevzuatta belirtilmesi yerinde olacaktır. Böylelikle her iki tarafın hakları da güvenceye alınmış olur.

SONUÇ

Subjektif dava ehliyeti olarak da ifade edilen menfaat ihlali bazı hallerde dar, bazı hallerde ise geniş yorumlanmaktadır. Menfaat ihlalinin dar yorumlandığı hallerde, ilgili ilgisiz herkesin davacı olamaması, kamu hizmetinin dava tehdidi altında kalarak aksamaması ve idari istikrar ilkesinin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır. Bu bakımdan idari işlem hukuka aykırı olsa bile herkes tarafından değil, ondan menfaati ihlal edilenler tarafından idari işlemin dava edilebilmesine imkan tanınmıştır. Bununla idari işlerin olumsuz olarak etkilenmemesi ve yargı organlarının iş yükünün gereksiz bir şekilde artırılmaması da hedeflemektedir.⁶⁹ Menfaat ihlalinin geniş yorumlandığı haller ise genellikle kamu yararını yakından ilgilendiren hallerdir.

Disiplin soruşturması sonucunda verilen kararlar bakımından müştekinin dava hakkı olup olmadığı konusunda her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Disiplin soruşturmalarda, soruşturma müşteki şikayeti ile başlatılmış olsa bile iptal davaları bakımından aranan menfaat ihlali şartı müşteki açısından bazı hallerde gerçekleşmeyebilir. Müştekinin şikayeti ile başlatılan her disiplin soruşturmasında, verilen karara karşı dava açma hakkının olduğunu savunmak, iptal davasının varlık sebebi ve idari işlemlerin güvenliği ilkesi gereği yerinde bir uygulama olmayacaktır.

⁶⁸ Sınav sonuçlarının ilanında olduğu gibi bazı tür birel işlemler bakımından dava süresinin başlaması için işlemin öğrenilmiş olması yeterli sayılmakta, ayrıca tebliğ aranmamaktadır. ÇAĞLAYAN, s. 331-332.

⁶⁹ BOZ, s. 925.

Müştekinin kişisel haklarına dokunan, onları ihlal niteliği taşıyabilecek disiplin fiilleri bakımından ise aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Özellikle soruşturmanın müşteki şikayeti ile başlatıldığı bazı durumlarda, -kişisel haklarının ihlal edildiği iddiasının varlığında olduğu gibi- müştekinin de hak ya da menfaati ihlal edilmiş olabilir. Bu durumda soruşturma sonucu verilen karardan müştekinin de etkilenmesi gündeme gelebilir.

Bu halde disiplin soruşturması sonucunda verilen karara karşı müştekinin de menfaat ihlali nedeniyle iptal davası açma hakkı bulunmaktadır. Böylelikle açılan disiplin soruşturmasının haksız bir şekilde kapatılması ya da olması gereken cezadan daha az bir cezanın verilmesi halinde bu hukuksuz uygulamanın ortadan kalkması gündeme gelecektir. Bu aynı zamanda hak arama hürriyeti, adil yargılanma hakkı, hukuki güvenlik ve hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKYILMAZ**, Bahtiyar/ **SEZGİNER**, Murat/ **KAYA**, Cemil: Türk İdari Yargılama Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2024.
- ALTUNDİŞ**, Mehmet: "İdari Yargıda Dava Açma Ehliyeti", TBB Dergisi, S. 69, 2007, s. 339-376.
- ATAY**, Ender Ethem: Hukuk Başlangıcı, 9. Baskı, Ankara 2021.
- ATAY**, Ender Ethem: İdari Yargılama Hukuku, Ankara 2021.
- BOZ**, Selman Sacit: "İçtihat Temelinde Çevre Davalarında Menfaat İhlali", Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2023, s. 881-927.
- CANDAN**, Turgut: Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 10. Baskı, Ankara 2023.
- ÇAĞLAYAN**, Ramazan: İdari Yargılama Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2024.
- DEMİRKOL**, Selami: "İdari Yargılama Usulü'nde Ehliyet Olgusu", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C. 15, S. 1, 2012, s. 11-32.
- ERDİNÇ**, Burcu: "İptal Davasında "Menfaat İhlali" Koşulu ve Menfaat Kavramının Yorumlanması", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 2, 2021, s. 1079-1125.
- GÖZÜBÜYÜK**, A. Şeref ve **TAN**, Turgut: İdare Hukuku- İdari Yargılama Hukuku, Cilt II, 8. Bası, Ankara 2016.
- GÜMÜŞAY**, İpek Nur: "İptal Davasında Kişisel Menfaat Unsuru Açısından Barolar Üzerine Bir Değerlendirme", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2024, s. 175-207.
- GÜR**, Necip Taha: "İptal Davalarında Menfaatin Meşruluğuna İlişkin Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 2: 685-705.
- GÜRBÜZ**, Raşit: İdari Yargılama Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2020.
- KALABALIK**, Halil: İdari Yargılama Usulü Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2022.
- KAPLAN**, Gürsel: İdari Yargılama Hukuku, 8. Baskı, Bursa 2022.

- KARAHANOĞULLARI**, Onur: “Birel İşlemlere Karşı Açılan İptal Davalarında İlgi Bağı Sorunu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 62, S. 3, 2007, s. 201-232.
- KAYA**, Cemil: “İptal davalarında menfaatin aktüel olması şartının anlamı ve kapsamı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2008, s. 117-141.
- ONAR**, Sıddık Sami: İdare Hukukunun Umumi Esasları, Cilt 3, 3. Baskı, İstanbul 1966.
- ÖNÜT**, Lale Burcu: “Yükseköğretim Disiplin Soruşturmalarında Savunma Hakkına İlişkin Güncel Gelişmeler”, TBB Dergisi, S. 173, 2024, s. 187-228.
- ÖZAY**, İl Han: Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma, İstanbul 2010.
- SANCAKDAR**, Oğuz / **ÖNÜT**, Lale Burcu: İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 6. Baskı, Ankara 2024.
- SANCAKDAR**, Oğuz vd.: Disiplin Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2024.
- ULUSOY**, Ali D.: İdari Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2020.
- YASİN**, Melikşah: “İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale”, İÜHFM, C. LXIX, S. 1 -2, 2011, s. 439-452.
- YILDIRIM**, Turan vd.: İdare Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2018.
- YÜCESOY**, Ayşe Aslı: “İptal Davaları Bağlamında Dolaylı ve Kişisel Menfaat Üzerine Bir Değerlendirme”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 38, 2018, s. 173-203.